

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ปัญหายาเสพติด เป็นปัญหาที่สำคัญของหลาย ๆ ประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา สวีเดน, ฟิลิปปินส์, มาเลเซีย, ฮองกงและประเทศไทย เป็นต้น เนื่องจาก (1) มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพอนามัยอาชญากรรมรวมทั้งการพัฒนาประเทศ ตลอดจนความมั่นคงของประเทศชาติ โดยเฉพาะประเทศไทยซึ่งเป็นแหล่งผลิต เส้นทางลำเลียงแหล่งจำหน่าย และประชาชนในชาติ บริโภค โดยเฉพาะชาวไทยภูเขาที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือเผ่าต่าง ๆ เช่น เผ่ากระเหรี่ยง, แม้ว, ลีซอและมูเซอ ได้อาศัยการปลูกฝิ่นเป็นอาชีพหลัก ฝิ่นที่ผลิตได้นอกจากนำไปขายแล้วบางส่วนได้รับการตัดแปลงเป็นยาเสพติดที่ร้ายแรงขึ้น เช่น มอร์ฟีนและเฮโรอีน จากการสำรวจข้อมูลชาวเขา ระหว่างปี 2528-2531 (2) พบว่ามีชาวเขาทั้งสิ้นในประเทศไทยประมาณ 580,000 คน คิดเป็นประมาณร้อยละ 5 ของประชากรไทยในภาคเหนือ

ลักษณะการติดยาเสพติดทั่วประเทศส่วนใหญ่คือ (3) เฮโรอีนร้อยละ 87 รองลงมาคือฝิ่น ร้อยละ 10 แต่ในภาคเหนือลักษณะการติดยาเสพติดส่วนใหญ่เป็นชาวเขา ร้อยละ 75 ติดยา ฝิ่น ร้อยละ 14.7 ติดยาเฮโรอีน จากสถิติชาวเขาที่มารับการบำบัดรักษาที่ศูนย์บำบัด ในปี 2529 พบว่ามีจำนวนชาวเขาที่ติดยาประมาณ 12,945 คน หรือ ร้อยละ 3.72 ของประชากรชาวเขา ในจำนวนนี้เป็นชาวเขาที่อยู่ในจังหวัดเชียงใหม่มากถึงร้อยละ 79 ส่วนใหญ่เป็นชายมากกว่าหญิง ถึง 3 เท่า ชาวเขาที่มารับการบำบัดที่ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดภาคเหนือในปี 2529 จำนวน 781 ราย ส่วนใหญ่อายุอยู่ในช่วง 20-34 ปี อายุสูงสุด 82 ปี และต่ำสุด 4 ปี สาเหตุของการติดยาพบว่าร้อยละ 58 มีสาเหตุมาจากการใช้ฝิ่นเป็นยารักษาความเจ็บป่วยและขาดบริการสาธารณสุขเบื้องต้น

พื้นไม้พทาที่สำคญในชุมชนชาวเขา 3 ประการ คือ เป็นยารักษาโรคทั้งกายและใจ เป็นสิ่งซึ่งใช้ตามประเพณีในวิถีกรรมต่าง ๆ เป็นผลผลิตการเกษตรซึ่งสร้างรายได้หลักให้แก่ชาวเขาที่ยังอยู่ในระบบเศรษฐกิจเพื่อการดำรงชีพ ทั้งนี้เพราะความจำกัดทางธรรมชาติ ความรู้และทางเทคโนโลยีทางการเกษตรมีผลควบคุมให้ผลผลิตของธัญญาพืชในชุมชนชาวเขาไม่มีเพียงพอสำหรับบริโภคทำให้ต้องการรายได้เพื่อมาซื้อธัญญาพืชขาดแคลนที่ขาด

การใช้ฝิ่นเป็นยาและใช้ในพิธีกรรมหลายประการมาเป็นเวลายาวนาน (4) ส่วนใหญ่ชาวเขารู้จักฤทธิ์ของฝิ่น รวมทั้งผลเสียทางด้านสังคมที่เกิดจากการติดฝิ่นระบบนิเวศของธรรมชาติสังคม และเศรษฐกิจ ที่ไม่อาจปรับปรุงแก้ไขได้ เป็นเงื่อนไขที่ผลักดันให้เกิดการใช้และติดฝิ่นในชุมชนชาวเขา ความรู้ในด้านฤทธิ์ของฝิ่น และผลเสียที่เกิดตามมาไม่สามารถจะป้องกันการใช้และติดฝิ่นในชุมชนชาวเขาได้ หมู่บ้านชาวเขาบางแห่งอัตราการติดฝิ่นในชุมชนอาจสูงถึงร้อยละ 25-30 แต่โดยทั่วไปแล้ว อัตราการติดฝิ่นในชุมชนมักจะไม่สูงกว่าร้อยละ 10 ในกลุ่มชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยง, อีกร้อ และมูเซอ มักจะสูงกว่าเผ่าอื่น

ผลเสียของการติดฝิ่นมีหลายประการ ได้แก่ (5)

1. ผลเสียทางเศรษฐกิจ สำหรับผู้ที่ปลูกได้เองและมีฐานะดีผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจอาจน้อยกว่าคนยากจน การติดฝิ่นจะทำให้ยากจนมากขึ้น เพราะฝิ่นเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย การลักลอบขายจึงทำให้ราคาแพง ฉะนั้นรายได้ของครอบครัว จะหมดไปเป็นค่าฝิ่น บุคคลอื่นในครอบครัวจึงเดือดร้อน ครอบครัวอดอยาก

2. ผลเสียทางสุขภาพอนามัย เมื่อใช้ฝิ่นรักษาโรค แต่แท้จริงแล้วฝิ่นช่วยระงับอาการ ไม่ได้ช่วยให้หายจากโรค ผู้ติดฝิ่นจึงมีโรคอยู่ภายในมาก เช่น โรคปอด, โรคระบบทางเดินอาหาร ประกอบกับผู้ติดฝิ่นที่ยากจนจะขาดอาหารและขาดการดูแลสุขภาพส่วนบุคคลเป็นสาเหตุของโรคต่าง ๆ ได้อีก สุขภาพของผู้ติดฝิ่นจึงมักไม่ดี

3. ผลเสียต่อสังคมและชุมชน การใช้ฝิ่นไม่เป็นที่เสื่อมเสียมากนักในสายตาของชุมชนนั้น แต่ในผู้ติดยาที่อายุน้อยมักถูกรังเกียจและไม่มีผู้ยอมแต่งงานด้วย ตลอดจนมีผลเสียต่อบุคลิกภาพของแต่ละบุคคลที่ติดยา ทำให้ชุมชนที่มีคนติดยาจำนวนมากมีสภาพเสื่อมโทรมบ้านเรือนพัง ร้างแค้น ไม่มีการพัฒนาหมู่บ้าน บางหมู่บ้านยังขาดผู้นำและการรวมกลุ่มของคนในหมู่บ้าน และเมื่อผู้ติดยาเสพติดส่วนใหญ่ได้รับการบำบัดรักษาแล้ว จะกลับมาเสพซ้ำอีก ร้อยละ 90 ในกลุ่มชาวเขาและมีแนวโน้มคงที่ซึ่งจำนวนผู้ติดยาเหล่านี้เคยรับการรักษามาแล้ว 1-2 ครั้ง ปัญหาที่ตามมาคือ ในชุมชนชาวเขาจะมีผู้ติดยาเกือบทั้งหมู่บ้าน ทุกครอบครัวจะมีผู้ติดยาเสพติดอย่างน้อย 1-2 คน ทำให้มีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของผู้ติดยาและครอบครัวมีฐานะยากจนและการพัฒนาชุมชนจึงเป็นไปได้ยาก

รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องการปลูกและการเสกฝิ่นของชาวเขา (6) จึงได้ดำเนินโครงการพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาขึ้นเมื่อปี 2502 เป็นต้นมา เช่น ให้ชาวเขาลดการปลูกฝิ่นจนเลิกไปในที่สุด และให้พ้นจากอิทธิพลที่สนับสนุนการปลูกฝิ่น และการค้ายาเสพติด ส่งเสริมให้มีรายได้จากอาชีพอื่นทดแทนการปลูกฝิ่น ประชาสัมพันธ์และปฏิบัติการให้ชาวเขาเข้าใจถึงพิษของฝิ่นและเลิกการเสกฝิ่นตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 6 มีเป้าหมายในการพัฒนาสาธารณสุขสำหรับชาวเขาคือ การบริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐานให้แก่ชาวเขาในพื้นที่ปฏิบัติการจำนวน 1,445 หมู่บ้าน นำชาวเขาที่ติดยาเสพติดไปบำบัดรักษาปีละ 400 คน โดยในระยะแรกได้นำชาวเขาติดยาเสพติดมารับการรักษาในเมืองในระยะต่อมาได้มีการทดลองให้บริการถอนยาในชุมชนชาวเขา โดยหน่วยเคลื่อนที่ซึ่งผู้รับการบำบัดรักษายังไม่ได้รับการช่วยเหลือในขั้นตอนหลังติดยาผู้รับการบำบัดรักษาจากการบริการทั้ง 2 รูปแบบ ส่วนใหญ่กลับไปติดยาเสพติดใหม่

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ได้เริ่มให้บริการสุขภาพอนามัยของประชาชนชนพื้นเมือง ตั้งแต่ พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา (7) โดยได้ดำเนินงานด้านอนามัยแม่และเด็กวางแผนครอบครัว, งานสุขภิบาล, งานรักษาพยาบาลและงานยาเสพติด ซึ่งได้แก่ โครงการพัฒนาระบบบำบัดชาวเขาติดยาเสพติด ซึ่งดำเนินการบำบัดรักษาชาวเขาติดยาเสพติดในชุมชนมีพื้นที่ดำเนินการใน อ.สะเมิง อ.แม่แตง จ. เชียงใหม่

หมู่บ้านห้วยน้ำดัง ต.กิดช้าง อ.แม่แตง จ. เชียงใหม่ มีประชากร 646 คน 108 หลังคาเรือน มีผู้เข้ารับการบำบัดรักษาด้วยความสมัครใจจำนวน 43 คน ในปี 2533 เป็นหมู่บ้านที่ทำการรักษาโดยหวังว่าเมื่อจบการศึกษาแล้วผลการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ในการนำไปประยุกต์เป็นแนวทางในการวางแผนงาน โครงการ เพื่อปรับปรุงการป้องกันการเสพยาของชาวเขาห้วยน้ำดัง และชาวเขาหมู่บ้านอื่น ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับชาวเขาในหมู่บ้านห้วยน้ำดัง ได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

เพื่อศึกษา

1. อัตราการเสพยาของผู้ติดยาและ เฮโรอีนที่ได้รับการรักษาในปี 2533
2. สาเหตุการเสพยา

ขอบเขตของการศึกษา

ประชากรในการศึกษาคือ ศึกษาเฉพาะผู้ติดยาและ เฮโรอีนที่ได้รับการบำบัดรักษาในศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดภาคเหนือ และบำบัดรักษาในชุมชนบ้านห้วยน้ำดัง เมื่อเดือนมีนาคม 2533 จำนวน 43 คน

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา

1. การเสพยา ได้แก่ การเสพยาหรือเฮโรอีนของกลุ่มประชากรที่ศึกษา ในช่วงเดือนมีนาคม 2533 ถึง เดือนมิถุนายน 2534 ข้อใดข้อหนึ่งใน 2 ข้อนี้
  - 1.1 ประชากรที่ศึกษาให้ข้อมูลว่ากลับไปเสพยา
  - 1.2 การตรวจปัสสาวะพบอนุพันธ์ของฝิ่น
2. ผู้ติดยาเสพยา หมายถึง ผู้ติดยาและ เฮโรอีน

3. การบำบัดรักษา หมายถึง การบำบัดรักษาผู้ติดฝิ่นและเฮโรอีน ในศูนย์บำบัดรักษา ยาเสพติดภาคเหนือ และบำบัดรักษาในชุมชนบ้านห้วยน้ำดัง

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการศึกษาไปประยุกต์เป็นแนวทางในการวางแผน การป้องกันการใช้ยาเสพติดของชาวเขาที่มีลักษณะคล้ายกับชาวเขаб้านห้วยน้ำดัง ได้

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved